

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП  
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

---

ISSN: 1857-7342



**ГОДИШЕН ЗБОРНИК  
2011**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК  
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

**Издавачки совет**

д-р Саша Митрев  
д-р Кирил Цацков  
д-р Кирил Барбареев  
д-р Зоранчо Малиниов  
д-р Звонимир Николовски  
д-р Трајче Нацев  
м-р Александар Донски  
м-р Оливер Цацков  
м-р Верица Јосимовска

**Редакциски одбор**

д-р Кирил Цацков  
д-р Зоранчо Малиниов  
д-р Звонимир Николовски  
д-р Трајче Нацев  
м-р Александар Донски  
м-р Оливер Цацков

**Главен и одговорен уредник**

д-р Кирил Цацков

**Единица на Универзитетот**  
Институт за историја и археологија

**Јазично уредување**

Даница Гавриловска-Атанасовска  
(македонски јазик)

**Техничко уредување**

Славе Димитров  
Благој Михов

**Печати**

Печатница „Европа 92“ - Кочани  
Тираж - 300 примероци

**Редакција и администрација**

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип  
Институт за историја и археологија  
ул. „Крсте Мисирков“ бб  
п. факс 201, 2000 Штип  
Р. Македонија

## СОДРЖИНА

<b>м-р Александар Донски</b> ВОБЕД .....	7
<b>д-р Тодор Чепреганов, д-р Ѓорѓи Чакарјаневски</b> МАКЕДОНИЗМОТ ВО ВРЕМЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ .....	9
<b>д-р Кирил Цацков</b> НЕОДМИНЛИВАТА ПЕДАГОШКА ДЕЈНОСТ НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ ВО ШТИП И ВО ПРИЛЕП .....	17
<b>д-р Ѓорѓи Малковски</b> ПРОПАГАНДИТЕ НА БАЛКАНСКИТЕ ДРЖАВИ ВО ВРЕМЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ .....	25
<b>д-р Силвана Сидоровска-Чуповска</b> ПРОСВЕТАТА ВО ШТИП ВО ВРЕМЕТО НА ПРЕРОДБАТА .....	31
<b>д-р Александар Илиевски</b> ПЕДАГОШКО-АНДРАГОШКАТА ДЕЈНОСТ НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ .....	41
<b>д-р Михајло Георгиевски</b> ПРОСВЕТИТЕЛСКИТЕ ПОГЛЕДИ НА КРАТОВСКИОТ УЧИТЕЛ ДИМИТАР ПОП ЈОСИФОВИЧ, СОВРЕМЕНИК НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ, ИЗНЕСЕНИ ВО НЕГОВИТЕ РАКОПИСИ ОД 1858 И 1869 ГОДИНА .....	51
<b>м-р Дора Јурукова</b> ЗНАЧЕЊЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ ЗА УЧИТЕЛСКАТА ДЕЈНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА .....	57
<b>д-р Наташа Котлар-Трајкова</b> МАКЕДОНСКОТО ПРАШАЊЕ И ПЕТКО РАЧОВ СЛАВЕЈКОВ .....	61
<b>д-р Билјана Ристовска-Јосифовска</b> ИСТОРИСКИТЕ ПРЕСЕЛБИ ОД МАКЕДОНИЈА ВО ОБЛАСТА ТУЗЛУК ВО БУГАРИЈА (втората половина на XIX и почетокот на XX век) .....	67

<b>проф. Трајче Мицески, спец. Роберт Конески, дипл.теолог</b> ЕДУКАТИВНО-МЕНАџЕРСКО-ЛИДЕРСКИТЕ ОДЛИКИ НА ДИРЕКТОРОТ НА НАРОДНОТО УЧИЛИШТЕ ВО ПРИЛЕП (1874-1877) - ЈОСИФ КОВАЧЕВ.....	73
<b>д-р Зоранчо Малинов</b> ФОЛКЛОРНИ И ЕТНОГРАФСКИ МАТЕРИЈАЛИ ПУБЛИКУВАНИ ОД ШТИПЈАНИ КОН КРАЈОТ НА XIX ВЕК .....	85
<b>д-р Снежана Јованова-Митковска</b> НЕКОИ СОГЛЕДУВАЊА ЗА „ЗВУЧНАТА МЕТОДА“ НА КОВАЧЕВ .....	97
<b>д-р Александар Трајановски</b> НАРОДНООПШТИНСКИ И ПЕДАГОШКО-БОГОСЛОВСКИ УЧИЛИШТА ВО МАКЕДОНИЈА КОН СРЕДИНАТА НА XIX ВЕК (ПО ПРИМЕРОТ НА УЧИТЕЛСТВУВАЊЕТО НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ, Д. МИЛАДИНОВ, СЛ. ДИНГОВА, К. ШАПКАРЕВ И ДРУГИ) .....	109
<b>д-р Валентина Миронска-Христовска</b> УЛОГАТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ ВО МАКЕДОНСКАТА ПРОСВЕТНА ТРАДИЦИЈА .....	123
<b>м-р Елена Јосимовска</b> УЧИЛИШТАТА ВО ШТИП ПРЕД И ПО ЈОСИФ КОВАЧЕВ .....	133
<b>м-р Ванѓа Димитријева</b> ЈОСИФ КОВАЧЕВ И ЗНАЧЕЊЕТО НА НЕГОВАТА ЛИЧНОСТ ВО КУЛТУРНОТО ПОЛЕ НА МАКЕДОНИЈА.....	137
<b>м-р Ирена Китанова</b> ЕТИЧКО-ЕСТЕТСКИТЕ СЕГМЕНТИ ВО БУКВАРОТ НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ.....	141
<b>Донче Ефремов, Емилија Корунска</b> ЈОСИФ КОВАЧЕВ И НЕГОВОТО ВРЕМЕ.....	145
<b>м-р Оливер Цацков</b> ЈОСИФ КОВАЧЕВ - УЧЕНИК И УЧИТЕЛ.....	151

<b>м-р Ленче Насев</b> ПОГЛЕД КОН ЖИВОТОТ И ДЕЛНОСТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ – ИСТАКНАТ МАКЕДОНСКИ ПЕДАГОГ И РЕФОРМАТОР ОД ШТИП .....	155
<b>Иван Котев, Милена Цацкова</b> ПЕРИОДБЕНСКОТО ДВИЖЕЊЕ ВО СТРУМИЦА И СТРУМИЧКО И УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА АРСЕНИ КОСТЕНЦЕВ .....	163
<b>м-р Верица Јосимовска</b> ДЕЛАТА НА ЈОСИФ КОВАЧЕВ И ВРЕМЕТО ВО КОЕ ГИ СОЗДАВАШЕ .....	175
<b>м-р Кире Филов</b> РАЗВОЈОТ НА ПРОСВЕТНАТА ДЕЈНОСТ ВО ШТИП ПРЕД, ЗА ВРЕМЕ И ПО ЈОСИФ КОВАЧЕВ .....	179
<b>Лидија Камчева</b> ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ И НЕГОВОТО УЧИТЕЛСТВУВАЊЕ ВО ШТИП .....	185
<b>м-р Марија Коцева</b> ОБРАЗОВАНИЕТО ЗА УЧИТЕЛИ ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА .....	191

УДК: 929Ковачев, Ј.

м-р Ванѓа Димитријева  
Технолошко-технички факултет – Пробиштип  
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

## **ЈОСИФ КОВАЧЕВ И ЗНАЧЕЊЕТО НА НЕГОВАТА ЛИЧНОСТ ВО КУЛТУРНОТО ПОЛЕ НА МАКЕДОНИЈА**

Во поднебјето на малата држава Македонија, како по некоја напишана традиција, секогаш се раѓале деца кои генетски наследувале многу благотворни особини и вештини, и во сопствената крв го носеле тој борбен дух кој неуморно се борел во културните натпревари, развој и создавање на креативноста во неуморното општество кое во секое време само за себе имало различни потреби за подготовки на сопствената држава за борба за културен натпревар и во инвестирањето во сопствените деца за водење на сопствената држава напред во културниот и цивилизиран свет, натпреварувајќи се во мултикултурниот натпревар на цивилизациите. Така на 14 февруари во 1839 година се родил и еден од познатите македонски креатори на културното општество - Јосиф Ковачев, кој со своето постоење придонел за сопствената држава една голема гранка на стеблото на културата кое е поврзано со школската педагогија, која во тој период значела многу и придонела за реформи во алката на школството.

Неговата голема инвестиција во знаењето преку неговото школување најпрво кај својот татко Антон Ковачев, потоа завршувањето кај Павел Златанов каде што се здобил со звањето наусничар, звањето на сите во тоа време кои завршувале во келијните училишта. Ковачев потоа се запишал на богословија во Белград каде завршил во 1861 година. Значењето на изучувањето на богословијата на една индивидуа од една култура и цивилизација е многу значајна за сите, бидејќи со раѓањето го добиваме во нас тоа што е најсвето, односно духот, и со чија помош му помагаме на телото за неговото постоење и за кое треба да веруваме, учиме и научивме од некого за вистинската смисла на нашето постоење и по традиција да ја изучиме нашата земја и постоењето на нашите цркви и манастири кои без сомнение се нашата најголема вредност во богатата македонска културна ризница. Овие духовни објекти биле и сè уште се спиритуални центри, извори и сведоци на опстојувањето на Македонија и Македонците низ вековите. Тие просветлуваат низ мракот на бурната македонска историја. Тие биле првите жаришта на словенската писменост во светот. Потоа во високите школи во Виена и во Киев, дополнувањето на неговите знаења

и запознавањето на делата на најголемите руски педагози и со делото на основачот на руската педагогија Константин Димитриевич Ушински, особено влијаела кај Ковачев за поделба на учениците по возраст и во посебни одделенија. Тој како одличен студент добил стипендија од фондацијата на Васил Евстатијев Априлов, познат како Фонд Априлов.

Јосиф Ковачев, покрај Богословскиот факултет во Киев, студирал и завршил и педагогија со психологија. Во учебната 1869/1870 година се вработил во основното училиште во Штип. Таму Ковачев започнал со своите училишни реформи, притоа формирал посебна институција за подготовка на учители со два класа, каде што го вовел класниот и предметниот систем на настава, вклучувајќи ги и световните предмети покрај богословските. Врвниот педагошки креатор на иновативните педагошки дејности кои во тоа време имале висок карактер во образованието, како на пример модифицирањето на класичното училиште во Штип во 1869 година во педагошко-благословно училиште, прво од таков карактер во тоа време во Македонија. На 18 јули 1874 година се вработил како директор на Народното училиште во Прилеп, каде што останал три години од 1874 до 1877 година. Ковачев го вовел и пеењето како световна содржина, напоредно со црковното пеење (*псалтирија*) во училиштата. Црковното пеење го предавал според руската (киевската) црковна традиција. Најголема новина е основањето на црковниот хор, составен од учениците кои вежбале редовно во црквата *Св. Благовештение* во Прилеп.

Со секоја реформа и со секоја педагошко дидактичка метода, со извонредено педагошко размислување и со воведувањето на традицијата за црковното пеење и преку него воведување на децата во вистината на постоењето на еден човек односно верата. Преку многуте идеи и реализација во нашата држава, тој се истакнал со своето знаење и постоење и во соседна Бугарија каде што преку многу работни ангажирања во високите државни институции, како што се Просветителството во Пловдив вработен како началник, Народното собрание во 1879 година избран како претседател на Општинскиот совет во Софија, од 1880 година до 1887 година ја извршува функцијата главен секретар на Министерството за внатрешни работи, член на Државниот совет и градоначалник на Софија (1886 - 1887). Јосиф Ковачев во Бугарија заземал многу значајни позиции, но секако најпрестижната е кога при основањето на Универзитетот во Софија во 1888 година бил назначен за доцент на Катедрата по педагогија, на Историско-филозофскиот факултет. Таму ги предавал предметите: Социологија, Педагогија, Историја на педагогија и Педагошка психологија.

Јосиф Ковачев е автор на статии за македонското (јужно-бугарското), балканското (северно-бугарското) и шопското (средно-бугарското)

наречје во бугарскиот јазик, како е и еден од поддржувачите на идејата за основа на книжевниот бугарски јазик да се прифати шопското наречје. Во своите дела Ковачев зборува за македонското наречје како дел од бугарскиот јазик и се самоидентифукува како припадник на бугарскиот народ.

Јосиф Ковачев умира на 31 октомври 1898 година во Софија. Погребан е со почести на централните софиски гробишта.

Го оставил својот имот за поттикнување на истражувањата на „бугарското отечественоведение“, а во 1908 година е основан фонд „Екатерина - Јосиф“, средствата од кои се користат „за награди за студентски научни студии по историја на бугарскиот јазик, бугарската етнографија и бугарската културна историја, како и двегодишна стипендија за странство на студент од Софискиот универзитет за развој по словенска филологија, бугарската историја, бугарската географија, философија и педагогија“.

Креирањето и создавањето на Јосиф Ковачев на овие наши простори е маркантно и запечатува еден голем културен сегмент во историјата на Македонија и го рефлектира и во соседната Бугарија, како голем културен и историски креатор на педагогијата, реформите, политичките и научните истражувања во тоа време. Помагајќи си најмногу на себеси, со тоа што вложил во сопственото знаење и постоење со цел, помогнал во културното развивање и истакнување на двете држави, на двата народа и на усовршувањето на школството.

Во различните времиња со различните и динамични потреби за опстанок и социјализација на една индивидуа, секогаш се потребни многу знаења, многу работа и влог во сопственото културно истакнување и со помош на нашите учители од историјата кои ги оставиле сопствените дела, нè оставаат и нас како наследници на културното поле да се оспособиме преку пишаниот збор да одиме понатаму во широката палета на културниот свет и да создаваме идни генерации кои ќе ги наследат сопствените предци и ќе ги надополнат во светот на цивилизираните општества и култури.

Истакнувањето на сопствената култура и реализацијата на нашите предци, на нашите татковци и мајки, и на нас, секаде во светот ја надополнува големата карта на просветители од ова поднебје кои заеднички учествуваат во истакнувањето на нашата држава преку своите дела, како културна цивилизирана и водечка земја во светот на културата и културните натпревари.

Нашата мала карта на Македонија е исполнета во секое и најмало место од нејзината почва со деца кои биле родени да придонесат историски идеи и реализации во целиот овој свет, со истакнати имиња од ова поднебје



кои во секое културно поле придонесувале за реализација и истакнување на нашата земја како културна и цивилизирана алка во рамките на целиот културен свет.

Жртвите на искуствата за проблематиката во педагогијата во одредените времиња низ историјата придонесле за значајни реформи, благодарейќи им на знаењата стекнати од високите светски институции и од големите имиња во светот на педагогијата и имплементацијата на истото во сопствените живеалишта, а некои и надвор од рамките на нашата држава придонесле за значајни промени во школството во нашата држава. Таков е и примерот на нашиот Јосиф Ковачев, кој преку освоените територии на знаења во текот на неговата младост поставил значајни темели во школството во далечните 70-ти години на XIX век во Македонија, за генерациите кои ја имале привилегијата да станат понапредни во своето знаење, благодарейќи му на постоењето на еден ваков кадар во тие години на кои преку различни методи им била пренесувана нивната ризница на знаења во сопствената држава.

Ако во далечните 80-ти години на XIX век бил од голем придонес еден ваков кадар во школството да ги поврзе сопствените искуства во својата држава и да му направи мост на населението од тоа време кон модерното и ефикасно учење, денес во истиот овој град Штип од каде што е и потеклото на овој легендарен креатор на школството, од 2007 година во Штип се роди и една голема институција која ја има истата дејност како на познатиот педагог Јосиф Ковачев, педагошката установа Универзитет „Гоце Делчев“, која преку 13-те педагошки установи – факултети ја има истата цел за создавање на млади кадри оспособени преку разните педагошко - дидактички методи до стекнување на знаење и стекнување на дипломи за високоизградени личности, со помош на големиот број на професори од ваков домен од различни категории и со нивните соработници, креирајќи ја големата судбина на овој историски град во широкиот спектар на мултикултурното поле на овој свет.

*„Не смеете да ме следите, морате да ме пресоздадете“*

Паоло Фрар